

TER INFO

SCHIET DE BOER DE WATERBEHEERDER TE HULP?

Steeds meer boeren nemen maatregelen om de bodemstructuur van hun percelen te verbeteren. Daarmee kunnen ze hun agrarische bedrijfsvoering versterken en de effecten van klimaatverandering opvangen. Van die maatregelen profiteert ook het waterschap. De vraag is: hoeveel precies? En hoe verleidt de waterschapper de boer om anders te gaan boeren?

Lees het artikel op pagina 2

HELPT U
MEE ONZE ONLINE
DIENSTVERLENING TE
VERBETEREN?
GRAAG!

De Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer werkt voortdurend aan het verbeteren van haar online dienstverlening. Onlangs zijn we gestart met de voorbereidingen voor de bouw van een nieuwe website. Een website waarmee we u hopelijk nog beter van dienst kunnen zijn. In de aanloop daarnaartoe houden we een online enquête om uw mening te horen over onze website en digitale nieuwsbrief. Uw commentaar, vragen en opmerkingen vormen voor ons belangrijke input bij het maken van een programma van wensen en eisen voor de nieuwe site.

Wellicht krijgt u van ons binnenkort een mail met de vraag of u de enquête wilt invullen. De enquête is de komende tijd ook te vinden op onze homepage.

Alvast bedankt voor uw medewerking!

Joost Buntsma,
directeur STOWA

IN DEZE UITGAVE ONDER MEER: SCHIET DE BOER DE WATERBEHEERDER TE HULP? | BIOPLASTICS UIT AFVALWATER: KAN HET (UIT)? | ZACHTER DRINKWATER? ANDERS WASSEN! | ECOLOGISCHE SLEUTELFACTOREN SLAAN BRUG TUSSEN KRW-DOELEN EN -MAATREGELEN OPLEIDINGEN VOOR INVOEREN NIEUWE VEILIGHEIDSNORMERING PRIMAIRE KERINGEN | STOWA TER INFOOTJES | VERS VAN DE STOWA-PERS

Eerst de belangrijkste feiten. De conditie van landbouw-bodems gaat de laatste decennia aanwijsbaar achteruit. Zo kampt ongeveer de helft van de bodems met verdichting door het gebruik van (te) zware machines en intensieve bewerkingen. Hierdoor vermindert de sponswerking van bodems en houden die minder kostbaar zoetwater vast. En dat is wat waterschappen juist graag willen. Ook laten beworteling en bodemleven (goed voor de bodemstructuur) te wensen over en is het organisch-stofgehalte vaak te laag. Organische stof in de bodem (resten van plantenwortels, graanstoppels en stalmest; ook humus genoemd) kan veel water opnemen en houdt meststoffen vast, zodat ze niet uitspoelen. Dat is uiteraard goed voor de oppervlaktewaterkwaliteit. Verder zorgt het voor een robuuster gewas dat tegen een stootje kan en minder gevoelig is voor ziektes en plagen. Dat scheelt bij de inzet van gewasbeschermingsmiddelen.

Bijna alle deelnemende boeren hebben meerdere maatregelen genomen

BUFFERBOEREN

Veel boeren hebben door de teruglopende conditie van hun gronden, toenemende droogteperioden en heviger piekbuien, inmiddels last van een stagnerende of zelfs teruglopende gewasproductie. Ze maken bovendien extra kosten, bijvoorbeeld voor extra beregning of omdat ze de optredende meststofverliezen compenseren met kostbaar kunstmest. In een aantal projecten wordt onderzocht wat boeren hiertegen kunnen doen. Eén ervan is het Brabantse project 'Bufferboeren', dat onlangs werd afgerond. Ook STOWA was bij dit project betrokken. Het belangrijkste doel was om samen met 24 boeren te kijken hoe zij hun bedrijfsvoering met het oog op de toekomst droogte-toleranter kunnen maken.

SPONSWERKING

In het project 'Bufferboeren' zijn tal van maatregelen beproefd. Het ging daarbij niet alleen om hydrologische maatregelen, zoals peilgestuurde drainage. De boeren namen ook maatregelen om de bodemstructuur te verbeteren en daarmee de sponswerking te vergroten, zegt Johan Elshof. Hij was namens ZLTO betrokken bij het project. De maatregelen liepen uiteen van een lagere bandenspanning van machines, het gebruik van minder zware en andere machines, zoals sleepslangbemesters en graslandwoelers, het verhogen van het organisch-stof

gehalte, tot zogenoemde niet-kerende grondbewerking. Elshof: 'Bijna alle deelnemende boeren hebben meerdere maatregelen genomen. Ze hebben veel van én met elkaar geleerd tijdens dit project. We zijn nu bezig met de voorbereidingen voor een nieuw project ('Levende bodem'), waarin we de opgedane kennis en inzichten graag breder verspreiden en ontsluiten voor alle boeren op zandgronden. Zowel in Nederland als Vlaanderen.'

VRUCHTBARE KRINGLOOP

Veel van de door Elshof genoemde en in Brabant beproefde maatregelen komen ook waterbeheerders goed van pas, aldus Laurens Gerner van Waterschap Rijn en IJssel. Hij is namens het waterschap betrokken bij het project 'Vruchtbare Kringloop', waarin maar liefst 250 boeren uit de Achterhoek vooral werken aan het terugdringen van nutriëntenverliezen. Ook hier brengen bodemstructuurverbeterende maatregelen vaak uitkomst. Gerner: 'Mineralenverliezen kosten de boeren geld en zijn slecht voor de ecologische waterkwaliteit. Door de bodemstructuur te verbeteren, houden bodems meer mineralen vast en hebben ze hogere gewasopbrengsten. Door de maatregelen verbetert de sponswerking van de grond, zodat bodems water langer vasthouden.'

In het project zoeken de deelnemende partijen volgens Gerner steeds naar win-winsituaties. 'Het gaat om maatregelen die boeren geld opleveren en tegelijkertijd een positieve bijdrage leveren aan de waterkwaliteit en waterkwantiteit. Ik denk dat je met dit soort bodemmaatregelen op stroomgebiedsniveau de effecten van klimaatverandering - in ieder geval deels - kunt opvangen. Daarvoor heb je wel massa nodig. Hoe meer boeren meedoen, hoe beter het is voor het waterschap. Maar waterschappen moeten nog altijd zelf aan de slag op plekken met specifieke wateroverlast.'

Laurens Gerner (r.) bekijkt de beworteling van het gewas samen met een boer die deelneemt aan het project 'Vruchtbare Kringloop'.

Johan Elshof (r.) in gesprek met Mark van Lieshout, één van de bufferboeren, in een veld met gras en klaver. Gras-klaver is één van de bodemkundige maatregelen die beproefd zijn.

KWANTIFICEREN

De vraag is natuurlijk hoe groot de effecten van bodemkundige maatregelen precies zijn op de waterkwaliteit en de waterbeheersing. Vandaar dat enkele waterschappen, STOWA, LTO, het ministerie van I&M en enkele kennisinstituten het initiatief hebben genomen voor het project 'Goede Grond voor een duurzaam watersysteem'. De eerste resultaten ervan zijn veelbelovend.

Mineralenverliezen kosten de boeren geld en zijn slecht voor de ecologische kwaliteit

Op basis van al beschikbare onderzoeksresultaten en een eerste praktijkverkenning kwam naar voren dat bodemkundige maatregelen piekafvoeren kunnen reduceren tot 15 procent in de winter en zelfs tot 50 procent in de zomer. Ook zou de beregeningsbehoefte erdoor met een derde afnemen, terwijl de gewasopbrengsten tot meer dan 10 procent kunnen toenemen. Ook zouden de maatregelen verlies van meststoffen en emissies van bestrijdingsmiddelen via oppervlakkige afspoeling beperken, waardoor de kwaliteit van het oppervlaktewater verbetert.

VERBREDEDEN

Op dit moment worden voorbereidingen getroffen om het project te verbreden tot een groter kennisprogramma waarin de resultaten van lopende en komende (praktijk) projecten voor bodemverbetering effectief en efficiënt worden gemonitord. Op basis daarvan kunnen er instrumenten worden ontwikkeld voor het (vooraf) kwantificeren van de effecten van bodemverbeterende maatregelen op het watersysteem. Dan kunnen ze in de toekomst mogelijk worden meegenomen in beleidskaders.

De grote vraag is natuurlijk hoe waterschappers boeren kunnen verleiden tot het nemen van bodemkundige maatregelen en hoe ze ervoor kunnen zorgen dat duurzaam bodembeheer wordt geïmplementeerd als gangbare landbouwpraktijk. Johan Elshof van ZLTO heeft er een duidelijke mening over: 'Waterschappen moeten nog meer actief in gesprek gaan met boeren. Maar dan niet met de mededeling dat het waterschap graag wil dat ze hun bedrijfsvoering aanpassen. Begin met te erkennen dat boeren in toenemende mate een water- en/of bodemprobleem hebben en vraag ze hoe het waterschap ze daarbij kan helpen. Laat zien dat je als waterschap afgewogen beslissingen neemt, waarbij je meerdere belangen afweegt; ook het boerenbelang. Veel boeren ervaren dat nu niet genoeg. En stuur mensen naar boeren toe, die hun taal spreken. Dan heb je de grootste kans op succes.'